Број 77. У Новом Саду у четвртак 7. (20.) априла 1911. Година XLVI.

»Застава« излази сваки дан два пута, а недељом и понедељником једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаљу на један месец 2 кр. 70 пот. за четврт године 8 круна Кад се јутарњи и вечерњи лист засебно шаље: месечно 3 кр. 25 п. за четврт године 9 кр. 75 пот. — За Аустрију и све остале земље на четврт године 10 круна.

Ванредним бројевима од петка цена је: На пола године 2 круне, на целу годину 4 кр. За стране земље годишње 6 круна 50 потура.

Поједини вечерњи бројеви стају 10 потура

Телефон бр. 131.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

(Вечерњи лист.)

ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ.

За огласе плаћа се по 12 потура од сваке врсте оваких ситних слова

Уредништво »Заставе« је у кући г. Јована Т Чавића. — Администрација »Заставе« налази се у кући, где је Милетићева штампарија у главној улици бр 20.

Дописи шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији »Заставе«,

Рукописе не враћамо.

Поједини вечерњи бројеви стају 10 потура

Чек-конто 12008.

Политика у судству.

Потпуна деоба судског и политичко-административног делокруга сматрала се увек за **културну тековину**. Елиминирање сваког уплива политичких власти у опсегу правосуђа јесте први и најглавнији услов праведном и непристрасном суђењу, те према томе и најјача гаранција самосталности судија, који без те самосталности не могу бити извршиоци законске воље, него често постају прости извршиоци воље свагдашњих власника У развитку правосуђа је оцеплење делокруга судског од административно-политичког најважнија етапа То се данас свуда признаје и нема модерне државе, која то начело није усвојила.

Па ипак је угарско законодавство учинило велики корак унатраг. Оно је **спојило криминално правосуђе са политиком**. То је учињено поступником у кривичним стварима. Поред заиста напредних установа, као што је н пр. порота у најтежим кривичним делима, XXXIII. зак. чланак имаде установа, које су се у пракси показале као скоро непрактичне. шта више као штетне по правосуђе. 83. § то га закона поверава **ислеђење** у кривичним делима, која се казне затвором до 5 година дана, **полицајним властима**. А по кривичноме закону полицајну власт за опсег општина, које не спадају у ред вароши, врше општинска поглаварства и солгабировати, дакле политичке власти, **које стоје под надзором и руководењем свагдашњег политичког система**.

Познато је, да судбина скоро сваке парнице зависи од онога материјала који је ислеђењем скупљен. Ислеђење у кривичним парницама јесте темељ парници И шта бива услед тога, што ислеђења у кривичним парницама воде политичке власти? Бива то у највише случајева, да политичка власт води ислеђења тако, **како то одговара интересима политике** или према личним симпатијама или антипатијама. А последица таквога ислеђења је обично та, да невини страдају, а криви се испод сваке одговорности извуку. Ако се наиме ради о формалистичном деликту (који се уреда ради прогања) државно одветништво имаде готов материјал на расположењу и оно је за тај материјал везано, те често и против свог бољег уверења мора оно обуставити даљи прогон осумњиченога, јер му политичким органима сакупљени извиђајни материјал не пружа довољне везе за подизање оптужбе, или мора подићи оптужбу на темељу достављеног му извиђајног материјала, ма да би морао обуставити кривични п огон, да је ислеђење вођено као што би требало.

И одатле излазе врло зле последице Странке — не знајући где лежи тежиште ствари — виде, да никада не могу изаћи са својим тужбама пред суд, губе поверење у саме судове и у правду, јер су уверене, да би се „истина испоставила, када би се ствар пред самим судом расчистила Али до суда обично не долази, јер државно одветништво готово у свима парницама, које ма и најмање свезе имају са политиком, обуставља орган, а мора га обуставити, јер је од **политичке, као извиђајне власти, добило такав материјал на руку, који не може бити темељ за кривичну парницу.**

Ја сам и сам имао врло много случајева у својој пракси, из којих сам се уверио, да је угрожена и правда и свако право државних грађана. Због злочина политичких чиновника и службеника а и приватних лица, која су код политичних власти поради својих кортешких услуга добро записана, скоро је немогуће изаћи пред суд и ту на најмеродавнијем месту затражити задовољштине поремећеном правном поретку, јер су ствар угушили извиђајни органи у клици. Испитивање сведока води се онако, како то дотични политички чиновник хоће. Читаво ислеђење води се свим произвољно Кога хоће преслуша, кога неће, тога већ с врата дочека с питањем: „Јел' да ти ништа не знаш“ И сада нека тај сведок проба, да каже, да он ово или зна у дотичној ствари! С таким сведоком свршава господин „натарош“ на свој начин. А када би тај исти сведок пред судом а под теретом заклетве могао исказивати, показало би се, да је његов исказ врло важан

Сеоски натарош, кнезови, ешкути и други чуда чине по нашим селима и не може им се близу. Ако је осумњичен натарош, ислеђење води солгабиров, наравно тако, да натароша, ма да је шта учинио, неће глава заболети, јер су натароши особито у Бачкој много боље датирани од солгабирова, те није редак случај, да овај стоји у материјалној обвези према своме подређеном бележнику, или је бележник добар кортеш, те га мора заштићавати, јер тек не може он шкодити човеку „употребљивом“. А с друге опет стране страдају људи, који нису политичким властима мили.

Наше законодавство зацело није имало на уму то, да изручи кривично правосуђе ћефу политичких власти, али је установом 84. § а кривичног поступника заиста до тога дошло, а то је пракса показала. Судије су доиста преоптерећене послом. Повећати број судија — кошта много. И тако се је дошло до тога, да се ислеђења у кривичним парницама повере политичким властима. То је кардинална погрешка, која се свети читавом јавном животу Угарске и због те погрешке може доћи до тога, **да се поткопа јавна слобода угарских државних грађана.**

Но све када политички органи, којима се поверава ислеђење у кривичним парницама, и не би стојали под упливом свог

ПОДЛИСТАК.

СУДБИНА.

(Цртица из живота.)

Дане Николић био је пре неколико година трговац у селу Н. У својој радњи је радио као мрав, те се набрзо обогатио Осим трговине бавио се читањем новина — био је председник читаонице — и лепих књига. У селу је важио као: паметан и образован човек. Увек је гледао, да помогне сељаку, било новцем или добрим саветом. Имао је много пријатеља, а још више непријатеља.

* * *

Данас је светац, код цркве се искупила силна светина. Младеж ухватила коло. Цуре поскакују и певају:

„Ој барабо за црном шеширу! ој!
— Пиши мени на белом папиру ој, ој!“

Старији стоје около, гледају, разговарају. Међу њима и Дане, нешто им важно приповеда, а сви га са неким занимањем слушају. Наједном се наоблачи и удари киша, као из кабла. Сви се разбегоше својим кућама. У одаје је ишао Дане са својим кумом Мојом. Овај му је — венчани кум — причао, како му син не шаље ништа из Америке те како кубури. Дане га тешио и обећавао му помоћ. Дођоше у разговору до дућана и растадоше се.

* * *

Управо Дане сео вечерати, кад удари гром у кућу и запали је. На несрећу изгори све што је имао, само спасе себе и породицу. Није могуће описати, како је био жалостан и сатрвен, кад је видео одаје своје у пепелу. Само је јаукнуо, подигао очи к небу и рекао: „Боже, хвала ти, хвала!“ — од тада је био као луд. Након неколико дана нађоше га у — бартији пијана. Свима је то било зачудно! Он, који није никада у животу био пијан — сада одједном... Од тада се није трезнио. Било је добрих људи, који су га одвраћали, саветовали и помагали — али не помаже. Сваким даном је трошио све дубље и дубље... Занемарио је своју породицу и постао ругло у селу.

Непријатељи његови су славили славље.

* * *

Једне вечери чу се у селу вика Пси залајаше, а људи изађоше да виде шта је. Имали су шта видети! Цестом је ишао пијан човек — блатан, пргав и подбуо — с боцом у руци, деца га гурала и ругала му се, а он их гонио и псовао. На једном се сруши управо на оно место, где му је пре била кућа. Свет га жалио, он је настојао да се подигне, али није могао — привлачила га је ракија. Махао је рукама и певао. Изгледао је, као каково страшило. Подеран, замазан, зелен и подбуо, а очи избуљене и црвене.

Његов кум и пријатељ говорио му:

— „Дане, брате, тако ти часнога крста и славе — окани се! Видиш и сам, да ти шкоди! Докле ћеш тако дотерати? Зар те није од света стид, а од бога страх?“

Он се само вртио и викао:

— Оста ви, пус ти, бе жи, пус-ти шта те бри-га, хо-ћу да пи-јем... дај пи-јем, да да... живот кра-так дај умр-је-ћу дај бо-цу ра ки-је“!

Деца му се смејала, а старији махали главом и сажаљавали га...

Тишина и мир владају селом. Само се каткад чује лавеж паса. На небу трепећу звезде и бацају своје сјајно светло на кућице уморних сељака. Месец се сакрио за облак и чинило се, као да плаче. На цести лежао је човек подеран, замазан с избуљеним црвеним очима и боцом у руци, очи је упро у небо и тупо гледао. Примао је милостињу од које је живео. Био је просјак, скитница и бескућник — али то није знао ни примао. Препирао се увек — као да је крива његова судбина?

Једнога дана нађоше га на цести мртва — с боцом у руци. Породицу је примио његов брат, који није био ни налик на њ.

* * *

Живот је борба, у којој човек једном победи, једном подлегне, али само чврстом вољом може извојевати победу. Шта их је пало у тој борби?!

Тако ето прође и наш Дане, који је некад био узор и дика свога села.

Ето вам људске судбине!

Осијек, 1911. **Бр. Редифски.**

дашњег политичког система, грдна је штета по правосуђе та установа већ и због тога, јер се том установом поверава најважнија функција у кривичном суђењу особама нестручнима, неспремнима, које обично ни најпростији записник нису у стању саставити, те ако не учине неправду из политичког хуљавства, оне ће га учинити из — неупућеноста и неразумевања.

Како се у напредним државама важном сматра функција истражног или извиђајног судије, види се не само по томе, што се то место обично поверава најбољем и најјачем правнику у опсегу једнога суда, него још боље по реформним предлозима, којима се немачка јавност и сабор данас већ баве. Мартин Берат (Martin Beradt) написао је значајну књигу: „Der Richter“, у којој износи, да за судију није довољно само правничка спрема, већ он мора бити спремљен и из осталих струка бар толико, да може контролисати мишљења судских стручњака. Колико има парница, у којима мора суд донети пресуду у питањима, које су у тесној свези са електротехником, механиком, економијом, трговином итд. а он о тим питањима ни појма нема, те је упућен на стручно мишљење често пута себичних или иначе субјективних стручњака, па није у стању та мишљења ни контролисати. И зато се у Немачкој већ спремају законски предлови, да се судијом може именовати само оно лице, које се је после свршених правних наука бар по године спремало из које техничке, економске или трговачке струке, јер само тако спремљени судија пружа потпуну гаранцију, да ће своме великом и племенитом позиву моћи у пуној мери одговорити.

А код нас врше на темељу 84. §. XXXIII зак. чл. од 1896. године најважнију судачку функцију сеоски натароши и писари и то не само на највећу штету правице и законитог поретка, него и на срамоту краљевине Угарске, о чијем је судском уређењу врло добро приметио мађарски правник Стеван Шомљоди у својој књизи: „Gyökeres igazságügyi reformok“ ово: Док се ми бавимо како ћемо практичније удесити мумакаве за наше лојане свеће, дотле паметнији народи од нас лете по ваздуху!

И ја ево рекох своју, а на меродавнима је, да о овоме озбиљно размисле.

Др. Коста Хаџи.

Нови Сад, 7. априла.

О кореничкој гимназији. „Србобран“ напада бана Томашића због тога, што је ссујетио потврду уредбе о оснивању реалне гимназије у Кореници и укидању српске учитељске школе у Карловцу. Због непотврде те уредбе, за коју је Светозар Прибићевић уложио сав свој престиж, проглашује бана Томашића противником српске народне црквене автономије. Кад човек прочита „Србобран“, помислио би, да је Томашић пре тога био велики пријатељ српске народне црквене автономије. А он је и пре (кад су му се самосталци клањали до земљице црне!) као и сада једнако расположен против наше автономије. Или мисли зар Свет. Прибићевић да је прошле године било друкчије, кад је Куен скинуо самовласно црк. скупштину у Вел. Бечкереку и тако омогућио, да буде изабран за посланика Милош Ђорђевић Гусак! Је ли то било пријатељство према автономији? А можда мисли Св. Прибићевић, да су Куен и Томашић били онда велики пријатељи автономије, кад су наредили политичким властима, да при избору посланика за српски нар. црк. сабор бирају самосталце (Даљ Ст. Бечеј, Шајкашка, Врањево, Темишвар, Ковин, Арад, Стара Пазова и т. д.). Та без њихове помоћи не би Светозар никад видео самосталску већину у сабору! Онда им је Светозар Прибићевић пљескао, јер су радили у његову корист, а требао је знати, да су баш онда рушили автономију из основа. И зар да зарезују самосталску већину, коју су изабрали бајонети њихових жандара и притисак политичких власти?! Сад се уверио Св. Прибићевић, да ко с ђаволом тикве сади, обију му се о главу. Свет. Прибићевић се разметао, како ће све оно, што његови самосталци усвоје на сабору, бити потврђено, јер ће они тражити претходну дозволу. А ево како су прошли са уредбом о кореничкој гимназији. Свет. Прибићевић осећа потребу да се правда, па у „Србобрану“ пише: да је краљевски комесар Рохоњи изјавио више пута, да неће бити сметње потврди свих саборских закључака, па према томе и уредбе о кореничкој гимназији, а и хрватско-славонска влада одговорила је угарском министру-председнику, да нема ништа против тога, да се потврди та уредба. Но кад је настао сукоб између коалиције и Томашића, онда је повучен онај први предлог и поднесен други: да се та уредба не потврди. Тако је хтео Томашић да напакости Прибићевићу и Кореничанима. Али како стојимо с оним обећањем Свет. Прибићевића, да ће самосталци за сваку уредбу израдити претходну дозволу владе, да се уредбе не би враћале непотврђене? Зашто је рађено овако напамет? Зар се они ослањали на комесарове изјаве приватне природе? Јадници.

Свет. Прибићевић осећа потребу, да се правда због укидања учитељске школе у Карловцу. Сад пише, да саборска већина не може имати ништа против тога, да остане срп. учит школа у Карловцу. Па што сте је укидали? Још нам прича, како би самосталци преместили женску учитељску школу у Пакрац, а место те школе основали би српску женску гимназију! Како и где би је основали? Откуд им новаца за издржавање те гимназије, кад су манастирске приходе смањили? То су приповетке, Свет. Прибићевићу, у које не можемо веровати. А што поручујеш Кореничанима, да за оснивање гимназије није потребна посебна уредба, то је обешењаклук.

Да није била потребна уредба, не би је сабор ни градио. После ове „дипломатске“ бламаже боље би било, Светозаре, да си ћутао. Како си радио, онако си и прошао.

Политички преглед.

Какве предлоге спрема министар просвете?

Куенова влада је полузванично објавила, да спрема многе предлоге за сабор. Министар просвете, гроф Зичи, спрема неке предлоге, који ће и за наше прилике бити од великог значаја. Спрема законски предлог о католичкој автономији, о трећем свеучилишту, а и многе промене у великим, средњим и основним школама, о чему ће се изјаснити приликом расправе прорачуна. Нарочито ће од великог значаја бити законски предлози о пољопривредним пофторним школама, забавиштима и учитељским школама. Дакле, наставиће оно, што је гроф Апоњи отпочео, а шта је са подрепашким обећањима, да ће се укинути Апоњијев школски закон? Како Куенова влада не може да постигне никакве успехе на војничком пољу, покушаће да покаже на овом пољу, како се она брине за мађарске интересе. Није искључено, да ће министар просвете за учитељске школе предложити оно, што је већ било у Берзевицијевом предлогу, а наиме: да сви учитељи добију оспособљење пред државном комисијом.

Бан Томашић и осечка група.

Избеђу бана Томашића и таковзване осечке групе владине странке све се јаче заоштрава сукоб „Народна Обрана“ забележила је, да званичне „Народне Новине“ нису верно донеле говоре појединих чланова осечке групе у конференцији. Због тога су у јучерашњој конференцији напали бана Томашића а нарочито Пинтеровића и Папратовић, јер не трпе да се њихови говори износе неверно. О томе се водила жестока расправа, али се много о њој није могло дознати.

Устанак у Албанији.

У Северну Албанију стигао је нови главни заповедник турској војсци, Тургут паша. По решењу турске владе издао је проглас на све Арбанасе, који се налазе у Црној Гори и позива их, да се за три дана врате, иначе ће се према њима најстрожије поступити. Али арбанашки ускоци у Црној Гори не мисле да се враћају својим кућама, бар засада, јер, како „Пари Журнал“ дознаје, њима је добро у Црној Гори. По томе француском листу, краљ Никола је наредио, да се арбанашки ускоци пимају у Цону Гору. Црногорска влада пак сваком Арбанасу, који хоће да се настани у Црној Гори, за први месец дана даје дневно по 4 круне, а вођама им по 15 крука. Тај лист зна и то, да је црногорска влада разделила Арбанасима већ 75 хиљада франака, а осим тога основала је у ту сврху нов фонд од 50 хиљада франака. — Са бојишта нема никаквих новијих вести. Изгледа, да озбиљни сукоби, који се очекују, нису још отпочели. — Међутим у Цариграду се опажа тежња, да Арбанасе мирним путем, попуштањем, приволе да се оставе оружја. Из Солуна јављају, да је већина средишњег одбора младотурског уверења, да би турска влада требала, да уважи већину арбанашких захтева. Тога су мишљења и валије скадарски, скопљански и битољски, те су то своје мишљење саопћили и турској влади. Из Цариграда пак јављају, како се у тамошњим политичким круговима говори, да ће се приликом путовања султанова у Македонију и Албанију македонском и арбанашком становништву дати многе повластице и спровешће се многе измене у духу арбанашких захтева. Опће је мишљење, да ће том приликом сви политички кривци бити помиловани. У Цариграду мисле, да на тај начин угуше арбанашки устанак.

Североамеричке Сједињене Државе и Мексика.

Битка између усташа и чета мексиканске владе код Акве Пријете трајала је скоро два дана. Владине су чете сузбијене и изгубиле су два топа. У америчкој вароши Дугласу погинуло је 9 људи, које су случајно погодиле залутале кугле. Влада Североамеричких Уједињених Држава тражила је од мексиканске владе гаранције, да се таке битке, као што је била оза Акве Пријете, на граници Уније и Мексике, више неће догађати. Мексиканска влада уверава америчку владу, да то више неће бити. Крај свега тога изгледа, да ће војска Североамеричке Уније ипак прећи на мексиканско земљиште и умешати се. Ако тобуде, онда ће се изродити дуг и крвав рат између Уније и Мексике. Североамеричка Унија хоће свакако да се дочепа сухим везе са Панамским Каналом, а то може само преко Мексике, стога и тражи рат са Мексиком. Председник Североамеричке Уније, Тафт, неће да узме на себе одговорност за тај рат, зато тражи и пристанак сабора. Сенатор Хонс већ је поднео предлог сенату, да се сенатском одбору за спољне послове повери, да свестрано испита положај у Мексици, јер је тамо живот и имање северо-америчких грађана у опасности. Нема сумње, да ће и тај одбор, а и сабор изрећи, да је потребно, да се Унија умеша у мексиканске ствари, тобож у интересу америчких грађана у Мексици, а у ствари зато, да би Унија потчинила Мексику или бар један њен део, па да допре сувим до Панамског Канала. Мексиканци као да увиђају, каква опасност прети самосталности њихове отаџбине од стране Америчке Уније, те хоће да се међусобно измире, како би се могли заједнички одупрети Унији. Засада су у превази усташи. Влада је јако попустљива према њима и с обе стране се озбиљно говори о миру. Стари председник Мексикански Дијац би захвалио, а на његово место би дошао усташка вођа Мадеро. Тада би сложни пошли против освајачких тежња Североамеричке Уније.

✝

Стојан Ковачевић.

У Никшићу (Црна Гора) умр'о је славни херцеговачки јунак, Стојан Ковачевић, у 99-тој години живота свог. Умр'о је у чађавој кућици, а на рукама неколицине својих четника. Сахрањен је скромно. Његово мртво тело понели су на носилима четворица верних четника и предали црној земљи исто онако, као што је он сарањивао своје верне другове, који су изгинули у борби...

Стојан Ковачевић родио се у селу Срђевићима (код Гацког у Херцеговини) 1812. године. Однегован у јуначкој кући, Стојан је постао косовски осветник. Када му беше 18 година, убио је у Гатачком пољу чувеног зулумћара Ибру Џиду, који је покушао, да му отме пушку иза појаса. После тога побегао је у планину, па је од тога доба до 1839. године (пуних 10 година) стално живео на пушци и на ножу у планини, с којом се побратио. Крстарио је по Гатачкој околини, заметао кавгу и убијао све што се турским именом звало. Године 1839. рано у зору крене Стојан у гатачку цркву, али га ту у близини дочекају три Турчина и упитају га: „Куда ћеш Влаше?“ — „У цркву!“ одговори Стојан. „Какву цркву, пасја вјеро?“ повичу Турци и јурну на њега. Стојан потеже две кубурлије и опали на њих; двојица остану на месту мртви, а трећи побегне. На глас пушака народ појури из цркве, али их свештеник поче враћати са речима: „Не бјежи, народе, из Божје куће, а Стојан нека ради што му Бог наређује!“

Године 1843. у Гацку, уочи самог бајрама, Стојан са неколицином другова запали џамију и бежи у планину. Турске чете пођу за њим у потеру, али Стојан зароби седморицу Турака, скине им одело и оружје и побије. По неколико недеља је Стојан проводио по планинама и пећинама, а често је пута освитао и у врху какве горостасне јеле или букве. Кад се године 1851. заметнуо бој између Турака и Црногораца, Стојан је притекао Црногорцима у помоћ. У 1852. години Стојан са друговима дочекује турске караване, разбија их па своју чету снабдева оружјем. Крваве борбе између Турака и Срба у Црној Гори и Херцеговини од 1851. до 1858. године истакле су Стојана као великог јунака. Књаз Данило слао му је пушке за четнике. Године 1858. у знаменитој и крвавој битци на Граховцу одликовао се Стојан бес примерним јунаштвом, где је задобио и три ране.

Кад је Лука Вукаловић 1862. године дигао устанак у Босни и Херцеговини, први му је прискочио у помоћ харамбаша Стојан са братом Петком. Али Црна Гора је успела, да Луку Вукаловића истера из Херцеговине. На Цетињу су се међутим бојали, да ће Стојан и брат му Петко наставити Вукаловићеву политику, па реше да их склоне с пута. Прича се, да су Делибашићи из Рудина 1866. године зими навели Турке на кућу, у којој су зимовали Петко и Стојан, и да су то учинили по упуству са Цетиња. Петка су Турци преварили, ухватили и у Мостару обесили, а Стојана је и овде послужила срећа, убије двојицу Турака и побегне у планину. По жељи са Цетиња Стојан је 1869. године прешао из Херцеговине у Кривошије, где је беснео устанак. Њега су усташи прогласили својим вођом. Аустријска је војска имала тешку борбу са Кривошијама. Усташи су заробили 12 аустријских војника и довели их живе пред Стојана, а овај је наредио, да им одсеку носеве и уши, кад се уверио да нису ни Срби а ни Словени. Онако онакажене пошље их у главни логор генерала Јовановића. Прича се, да су се многи војници услед тога разбегли, а кад је устанак угушен, Стојан се вратио у Црну Гору.

Године 1871. путовао је Стојан тајно по Босни и Херцеговини и спремао главне људе на догађаје, који су требали наступити. Године 1873. прешао је у Србију и отишао у Београд, где се саветовао с Јов. Ристићем и Мил. Пироћанцем, а после дводневног саветовања вратио се у Херцеговину, да спреми што треба за устанак. Дошавши у манастир Косијерово сврати да преноћи код својих кумова Пејовића. Али ту удари на њега, по наредби са Цетиња, командир Ћатко Пејовић са 20 другова, ухвати га и везана преда Турцима у Билећи. Турци га одмах окују, баце у тавницу и почну мучити. Али неки његови пријатељи Арнаути из Мостара дотуре му једне вечери турпију па Стојан расече гвожђа с ногу, провали зид, отворе све тавничке затворе и са преко 100 похапшених Срба побегне у планину. Од овог је времена Стојан чинио чуда — ударао је на Турке немилостиво.

Кад је 1875. године букнуо устанак у Босни и Херцеговини, међу народним вођама био је и Стојан Ковачевић и чинио чуда од јунаштва: на Касаби, Крецу, на Глувој Смокви, Закомену, у Дузи, на Невесињу и другим бојиштима. Задобивши ране разболе се 1876. године, па је морао мировати, али 1877. године опет је ступио у бојне редове, па се борио на Бару и свуда, где се бој био. Али устанак се свршио не онако, како је очекивао Стојан. Црна је Гора добила само један део Херцеговине, а већи део Херцеговине и Босну предао је берлински конгрес Аустро-Угарској. Године 1882. покушао је Стојан да подигне устанак у Херцеговини. Било је окршаја код Граба и Фоче, али овај је устанак брзо угушен.

Од 1883. године Стојан се настанио у Никшићу, где је проводио чемерне дане. Године 1894. покушао је да пребегне у Србију са свима херцеговачким усташима, али га је црногорска влада ухватила и ухапсила. Његови ратни другови причају, да је Стојан посекао 42 главе, две више него црногорски јунак Новак Рамов. За време устанка у Босни и Херцеговини Стојан је носио скупоцену сабљу, којој је на једној страни писало овако: „Великом војводи Стојану Ковачевићу“, а на другој страни: „пасош за цијелу аустроугарску монархију“. Говори се, да су му ову сабљу кришом послали Срби из Аустро-Угарске. Војвода Стојан био је један од оних, који су песника Његуша ноћили на Ловћен да га сахране. За време анексионе кризе упитао је један српски новинар војводу Стојана: „Шта ти мислиш, војводо, ако се зарати?“ — „Е, рођени, рече Стојан, да сам младић од својих 60 до 65 година, заиста би чуо, шта бих радио. А овако тешко. Него дочепаћу какву пушчетину, па ћу запасти у неки крш и пуцати, нека је више џумбуса“.

Покојни Стојан био је средњег раста, правилно развијен, великих и крупних крвавих очију. Говорио је јаким гласом, а умео је лепо причати о српској прошлости. Сам је пак био жива историја српског народа у 19-ом столећу. О његовом јунаштву и раду могле би се читаве књиге написати.

Слава му и вјечнаја памјат!

Вести из места и са стране.

У једном селу прете а у другом се не боје.

Они око „Србобрана“ већ су обневидели од беснила, од како је у Загребу почео излазити радикални лист „Српски Гласник“. Криво им је, што их „Српски Гласник“ критикује, а они би хтели, да их прогласимо за свеце, па ма служили Куену и Томашићу. По свом обичају износе они око „Србобрана“ разне већ отрцане клевете и лажи. Занимљиво је, да са „Србобраном“ напада „Срп. Гласник“ и осечка „Народна Обрана“, коју уређује Љубоје Длустуш, који је у Босни гонио Србе и ширио хрватску мисао. Длустуш пише, да већег душманина није имао хрватски народ нити га има, него што су ти српски радикали. А Длустуш и „Народна Обрана“ служе Томашићу и Куену, па ипак се „Србобран“ слаже са Длустушем. Длустуш денунцира радикале, да ће Хрвате у одлучном часу напасти с леђа. Длустуш и Прибићевић — лепо друштво. Није ни чудо, кад је босанска влада пустила „Србобран“ у Босну, да помаже Хрватство. Зато се „Србобран“ свиди Длустушу. А што Прибићевић прети, да ће самосталци порушити радикале при изборима, — тога се ми не плашимо. Где би били самосталци, да бан Томашић није помагао Душана Поповића, Шандора Поповића и остале? На њихове претње одговарамо: У једном селу прете а у другом се не боје.

Шта изради бечинска каја?

Познато је већ, како су Оренштајн и Шпицер купили кају манастира Беочина за 200) хиљада круна а вреди 8 милиона. Познато је, да је Оренштајн постао и барон помоћу беочинске каје (а са благословом српске самосталне странке). Колика је сила Оренштајн, види се и по томе, што су ових дана на пештанској берзи скочиле цене Драшеове цигљане само зато, јер је барон Оренштајн изабрат за члана управе те цигљане. Ето шта изради беочинска каја са благословом самосталаца и подрепаша!

Највећи просветни добротвор у Црној Гори.

У Никшићу је 20. марта о г. умро Обрен Никовић, окружни капетан и председник окружног суда у пензији. Свршио је богословију, био је учитељ, официр и политички званичник. За живота је већ много помагао просвету. Постарао се за своју породицу и родбину, али је учинио и велика завештања: оставио је 100 хиљада круна за школовање добрих а сиромашних ђака, 1000 круна за школу у Горњим Црквицама, општини у Горњим Црквицама земљу за пашњак у вредности 3000 круна, а оставио је легате, да се упише за члана добротвора: Црногорског Црвеног Крста, Српске Књижевне Задруге, друштва за народно просвећивање у Београду, Привредника, Матице Српске, Друштва за помагање заната и трговине у Црној Гори и т. д. Тако је Никовић постао највећи просветни добротвор у Црној Гори. Слава му!

Забава у Стапару и Мокрину.

Добротворна задруга Српкиња у Стапару уз пријатељско суделовање стапарске омладине приређује други дан Ускрса о. г. забаву с игранком. На забави ће свирати музичка капела Стеве Бачића-Трнде. Програм се састоји из 5 тачака: говор, декламације, дијалог и приказ позоришног комада „Сеоског лоле“.

— „Снага“ српско друштво за чување народног здравља у Мокрину приређује други дан Ускрса о. г. народну забаву с игранком у дворници Васе Старчевог. Приказиваће се „Шаран“ од Змаја Јована Јовановића, а пре тога биће неколико речи о великом покрету против сушице и вежбе са штаповима, које извађа девојачко коло у српском народном оделу.

Промена возног реда.

Од 1. маја о. г. на железничкој прузи Беочин—Нови Сад неће више ићи воз, који је полазио ујутру у 4 сата 23 минута из Новога Сада а у Беочин стизао у 5 сати 39 минута, него ће у вече у 8 сати и 50 минута полазити из Новог Сада а стизаће у Беочин у 9 сати и 59 минута. На прузи Баја—Нови Сад ићи ће свакодневно воз од Сомбора у 4 сата и 10 минута ујутру а стићи ће у Бају у 6 сати и 59 минута, а отићи ће онај воз, који је ишао три пут недељно из Ривице у Бају. Из Баје ће пак полазити воз у 5 сати и 15 минута после подне а у Сомбор ће стизати у 7 сати и 15 минута у вече.

Била је цела варош пијана.

Јавили смо већ о пожару у Сенти, који је уништио варошку кућу и католичку цркву. Дописник „Католичког Извештача“ упитао је варошког великог капетана: како је могуће, да пожар на дану учини тако велику штету? На то му је вел. капетан Бела Комароши одговорио: „У недељу је у Сенти цела варош била пијана“. И у торњу је настао пожар, јер је стражар са својим друговима у торњу „терао кера“, па су оданде бацили упаљену шибицу или цигарету. У погледу сигурности против ватре — у Сенти су азијатске прилике. Варош има само четири званична ватрогасца, остали су добровољци. Заповедник ватрогасаца је болестан већ три месеца.

Одгођена лицитација.

Српска православна црквена општина у Винковцима јавља, да је лицитација, расписана за дан 12. (25). априла, одгођена за 1. (14), мај о. г., што се овим ставља на знање свима који се интересују за ту лицитацију.

Јавна захвала.

Пречасни госп. Мирко Продановић свећеник из Кусоња подарио је нашој дружини 20 К приликом смрти своје супруге госп. Коста Драгосавац, учитељ из Кусоња дарова 10 К, место венца покојници на чему им се овом приликом најлепше захваљујемо, изјављујући пречасном госп. саучешће на том кобном случају. Такође се овом приликом захваљујемо свима онима, који приложише на дружинске циркуларе. У Пакрацу 3. (16.) априла 1911. г. У име дружине „Карацић“. Председник Вељко Јовичић срп. уч. пр. IV. год. Тајник Миливој Станић срп. уч. пр. IV. год.

Одговорни уредник: Мита Клицин.

Трговина.

БЕЧ, 18. априла 1911. г. — Недељни вашарски извештај **Јовичића, Акимовића и друга**, марвене и свињске комисионарске радње. Беч, Св. Марко, централни вашар.

Свињски вашар 18. априла:

За данашњи вашар било је пријављено 11.536 комада. Дотерано било 8327 комада пољске и 3376 комада мађарске пасмине, свега 11.703 комада.

Вашар је био живљи. — Цене су биле:

								изнимице
Прима	свиње	од	150	до	152	пот.	„	—
Средње	„	„	144	„	148	„	„	—
Лахке	„	„	131	„	142	„	„	—
Сремске	„	„	140	„	147	„	„	—
Старе	„	„	138	„	148	„	„	—
Пољске	„	„	112	„	136	„	„	140

(по кили живе ваге без потрошарине).

Марвени вашар од 18. априла.

Дотерано 1431 комада угојених волова и са паше 242 ком. бикова и крава; свега 1673 комада.

Вашар био живљи. — Цене су биле:

Прима	швајцерски	од	К	106	до	114	изнимице	116
Средњи	„	„	„	88	„	104	„	—
Прима	мађарски	„	„	88	„	94	„	—
Средњи	„	„	„	78	„	86	„	—
Лошији	„	„	„	74	„	78	„	—
Бикови	„	„	„	76	„	94	„	100
Краве	„	„	„	58	„	84	„	—

(по 100 кила живе ваге без потрошарине).

Најучтивије умољавамо нашу господу пошиљаче, да нас о товарењу увек брзојавно известе.

Дозволе из затворених места за бечки слободни вашар набавља наш заступник, госп. Јоца Митровановић, Будимпешта, Кебања и довољно је истом господину писмено или брзојавно јавити, за које вашаре и за колико комада дозвола тражи се.

Адреса за пошиљке и писма: Јовичић, Акимовић и друг; Беч, Св. Марко. — Адреса за брзојаве: Јовичић, Беч, Св. Марко.

Са житне пијаце у Будимпешти.

На житној берзи подигла се цена храни врло јако. Већ од више година не памти се овако повишење цене. То је последица велике шпекулације. Цена зоби скочила је са 60 потура, цена пшеници за април са 30, за мај са 20, за октобар са 34 потуре. И у трговини са готовом робом скочила је цена пшеници са 15, ражи са 25 зоби са 25, а кукурузу са 20 потура. Млинови су купили 20.000 центи пшенице по цени од К 24·05 до К 25·75. Закључци гласе: пшеница за април К 25·62, за мај К 24·80, за октобар К 22·58, раж за април К 18·92, за октобар К 17·62, зоб за април К 20·52, за октобар К 15·10, кукуруз за мај К 12·60, за јули К 12·82.

ПРИПОСЛАНО(*).

Одговор на припослано госп. Константину Ђурићу,

свештенику

у Срп. Св. Петру.

Andiatur et altera pars. У 67. броју цењеног листа „Заставе“ напали сте ме неистинито и то најгаднијим и само Вама достојним епитетима. Не заслужујете ни једном речју да се обазрем на Вашу неистиниту и непромишљену подвалу, али ради истине и за љубав оних, који још не знају довољно Ваше понашање и Ваш карактер, хоћу да докажем, ко изазива и из чији уста излази оно што човека погани.

Чим сте у ово место дошли, још нисте се добро ни загрејали, почели сте ме вређати па чак и са амвона, па место да сте се бацали на другу какву корисну страну пастирске службе, која је тако разноврсна, а Ви сте кукавички мене пред лицем целога народа у цркви, не спомињући име, назвали упропаститељем народног добра, непријатељем школе и из ваших уста чуле су се у св. цркви ове речи:

„Драга браћо Семпетарци! Ја као ваш ваљан свештеник, дужност ми пада, да чувам народно-црквено добро, и приметио сам да се овде донашају излишне и непотребне књиге за децу школску. Поштујте ваљане свештенике и учитеље, а чувајте се овде учитеља и клонте се који овде вам харчи вашу муку и набавља излишне књиге и учила. Само се клонте овде учитеља, који вам упропашћује са знојем и муком тековину, народно-црквено добро ваше“.

За ове речи тужио сам Вас надлежној власти, ви сте после писмено мени писали, да зависи овде од мене, да се успостави мир, љубав и слога, због чега сам Вам опростио нанесену увреду, мислећи да сте тек почетник, млад свештеник, па ћете се поправити.

Нисте ли ме у школи пред члановима одбора изазивали и гадно се према мени понашали, да сам Вам показао врата?

Трећи ред вређали сте ме писмено на простачки начин вређајући и моју матер; изгрдили сте ме неучтиво само зато, што сам поделио награду трећи део мојој деци, што су сама без присутности Ваше водицу богојављенску носила.

Одмах после овога по четврти пут напали сте ме и приликом једног укопа, где сам сматрајући за своју дужност отишао са ђачким барјаком и школском децом, да испратим свога ђака до вечне куће. Ту сте ме у орнату обучени терали са укопа, простачки изазивали, због чега се од сакупљеног народа па и иноверија почела одмах кући разилазити, због које увреде жалио сам се поново Вашој надлежној власти, и после тих многих изазивања бесмислених нападаја, још имате образа путем јавности тражити сатисфакције?

Са Вашом изјавом против мене показали сте: ко сте и какви сте?

Та ја сам Вас за то све само међ четири ока опоменуо, односно покарао, држећи се св. писма, које каже: Ако твој брат само једанпут сагреши, покарај га међу четири ока“.

Па само зато, да ме путем јавности онако гадно и безобзирно нападнете. Да ли доликује једном свештенику, да на тај начин излијете свој гњев на ближњега свога.

Тиме сте хтели дакле на жалост задовољити покварено срце ваше? То је образ, кроз који не може да пробије румен стида, или управо са којега је већ давно нестало.

Људи, који имају појам о карактеру и савести, после оваких изјава не би се ни показали живи.

„Видите трн у оку брата свога, а брвно у оку своме не видите“.

У будућо немојте се чудити, јер каквом мером мерите, онаквом ће Вам се одмерити. А што изабрасте оружје за јавност, то није чудо, јер тако сваки ради кад нема лепшега начина за одбрану, а хтео би пошто по то к'га утући.

Сваки зна, који Вас изближе познаје, да сте у изјави Вашој сами себе илустровали а никако мене, од којега од онога ни једно приметити се не може.

Још једном Вам велим, Ваше су речи у изјави против мене, као што је рекао пророк Исаије: Уништујем знаке лажљивих и претварам њихову мудрост у лудост.

Оволико у хатар истине.

У Срп. Св. Петру, дана 1. (14.) априла 1911. године.

Симеон Путник,
српски народни учитељ и управитељ.

*) За ствари под овом рубриком не одговара уредништво ни у ком погледу. Пр. ур. „З.“.

Др. МЕД. ПУЉО

зубни лекар у ЗЕМУНУ

одпутовао је и бавиће се на путу **до 5. маја п. р.** 529 4—5

Привремени књиговођа!

Једном српском новчаном заводу у повећем бачком месту потребан је

вешт и спреман

још један КЊИГОВОЂА,

који би код завода, добио привремено посла. Тај посао трајаће најмање по године. Годишња награда 1000 круна. **Ближа оба вештаја даје администрација овог листа.** Последњи рок за пријаве 15. (28.) април.

550 2—2

ЛИЦИТАЦИЈА.

Црквени одбор српске православне црквено-школске општине новосадске решио је у седници својој од 6. (19.) априла о. г. да се лицитациона објава у ствари издавања стана у I. спрату куће ове црквене опћине у улици Кошута Лајоша бр. 25. која је објављена у бројевима 70. јут. 70. и 73. веч. овога листа од о. г. има надопунити с тим **да црквени одбор задржава себи право, коме од рефлектената стан да изда.**

У Новом Саду 7. (20.) априла 1911. године.

574 1— **Председништво.**

ПРЕУЗИМАЊЕ ГОСТИОНИЦЕ.

Стављам овим до знања п. п. Новога Сада и околине, да ћу од 1. маја 1911. г. п. р. преузети под рачун

Славнићеву Пивницу

коју ћу са новим намештајем снабдети и изнова преустројити.

Точићу чувено буђевицко (Budweis) **пиво, по 20 потура чашу,** исто тако постарао сам се и за чисто и ваљано сремско вино, као и за добру и укусну кујну. За све ово нека ми послужи моја дугогодишња пракса у пословима ове врсте.

Препоручујући се п. п. молећи је за што многобројнију посету с поштовањем

Милан Тамашев угоститељ

566 1—4 у Новом Саду.

АСПИРИН

Пошто имаде многе субстиција од правог аспирина, то молимо аспирин само у облику наших

Аспирин—Таблета

по овој слици је само **оригинално паковање** (1 стаклена цев са 20 комада таблета по 05 гр) може се добити по цени 1 круна и 20 пот.

Свака таблета носи Жиг Аспирин.

Само такове таблете пружају гаранцију за исправност препарата, све друге треба као не исправне одбацивати.

Тражите Аспирин само по нашим оригиналним таблетама.

Farbenfabriken vorm. **Friedr. Bayer & Co.,**

Elberfeld und Leverkusen b. Mülheim a. Rhein.

4 ЈАВНА ПРЕДАВАЊА

СА ОСВЕТЉЕНИМ СЛИКАМА

У ВЕЛИКОЈ ДВОРАНИ ХОТЕЛА РЕЧЕЈИЈА.

У петак 21. априла п. р. у 8 сати увече.
ТЕМА: **Наше доба и „Библија“.**

У суботу 22. априла п. р. у 8 сати увече.
ТЕМА: **Долази царство твоје. — Историја света у библији.**

У недељу 23. априла п. р. у 8 сати увече.
ТЕМА: **Чему нас уче природни догађаји у прошлости, а чему у садашњости.**

У среду 26. априла п. р. у 8 сати увече.
ТЕМА: **Старо и ново, из земаља асирских и вавилонских.**

Предавање се ванредно занимљиви и врло поучни предмети.

Улазак бесплатан. ○ ● ○ **Ко год дошао добро нам дошао!**

569 2—2

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.